

COMUNICAREA ÎN GRUPUL SPORTIV

Conf. univ. dr. **Cristiana POP**
Academia de Studii Economice din București

Abstract

Physical activities are usually running their course as group or team activity. The group has it's own evolution and marks some specific stages, being different from the team as development and targets. Communication inside these sportive groups has a certain specificity related with the group maturity, the student's experience, the teacher style or the general atmosphere created in the player's interaction. Being aware of this various aspects of sportive groups and teams may be helpful on an efficient coaching and teaching.

Keywords: *group, team, communication, cohesion*

Grup

Cel mai simplu putem defini un grup ca „doi sau mai mulți oameni care interacționează interdependent pentru a realiza un scop comun” (Gary Johns, 1998). În cazul nostru grupul nu se formează spontan, ci este un grup formal de lucru, stabilit de către organizație – secretariatul instituției de învățământ sau antrenorul echipei – în ideea de a canaliza eforturile individuale în direcția atingerii scopurilor propuse. În afara grupurilor formale, în toate organizațiile, și cu atât mai mult în cele care reunesc un număr mare de tineri, apar și grupurile informale. Acestea apar pe cale naturală, ca răspuns la nevoia de asociere pe baza unor interese comune. Grupurile informale pot influența pozitiv sau negativ rezultatele profesionale ale elevilor, studenților sau sportivilor care le compun, în funcție de normele lor de comportament și de influența pe care o exercită asupra membrilor.

Analizând o sumă de definiții referitoare la grupuri se evidențiază patru aspecte comune ale comportamentului în grupuri (Peter Hartley, 1997):

1. o soartă comună – încă de la început pe studenții unei grupe îi unește opțiunea de a urma aceeași facultate; pentru un timp toți membrii grupului vor desfășura activități comune, după același orar, se vor angaja în urmărirea aceluiași scop, iar în cele din urmă vor face parte din același grup profesional;
2. structură socială – în interiorul grupului se vor atribui și se vor asuma roluri și responsabilități, iar în timp se vor adopta norme de conduită specifice, acceptate și urmate de membrii grupului;
3. interacțiune – un grup nu poate exista fără ca membrii lui să interacționeze între ei; aceștia pot interacționa unii cu alții în moduri diferite;
4. recunoaștere – membrii grupului se percep și se recunosc ca făcând parte din respectivul grup „un grup există atunci ... când existența lui este recunoscută de o a treia persoană” (Rupert Brown, 1988).

O echipă sportivă, grupa de studenți sau elevii unei clase, posedă toate caracteristicile unui grup mic: interacțiune, structură socială (roluri și norme), o soartă comună și un scop comun. Aceste grupuri sunt longevive, ele menținându-se uneori pe toată durata studiilor, iar interacțiunile din interiorul lor au o frecvență și o intensitate mare. Participarea îndelungată la sarcina comună consolidează acest tip de grup, determinând membrii grupului să se recunoască (nu numai formal sau administrativ) ca făcând parte din acel grup.

Grupul sportiv se constituie într-o instanță critică pentru evoluția fiecărui membru, în acest cadru comparațiile cu ceilalți îl edifică pe individ asupra propriilor capacități și performanțe. Față de etapa liceului, studenții depind mai puțin de aprecierile profesorului, dar interacțiunile din cadrul grupului studentesc sunt mai importante pentru consolidarea imaginii de sine și pentru definirea stimei pentru propria persoană. Experiențele acumulate și discernământul îi dau o mai mare siguranță în judecățile pe care le face în legătură cu sine și cu ceilalți.

Cercetătorii care au studiat grupurile mici au identificat o serie de stadii în formarea și evoluția lor. Au fost formulate mai multe teorii, dar toate tind să propună modele asemănătoare de dezvoltare a grupului. Una din aceste teorii aparține lui Tubbs și cuprinde patru stadii:

1. Orientarea – în această fază membrii se cunosc între ei, încep să discute despre sarcina pe care o au de îndeplinit și îi examinează limitele și oportunitățile.
2. Conflictul este apreciat ca necesar pentru dezvoltarea grupului, deoarece permite acestuia să evalueze ideile și să evite conformismul.
3. Consensul este etapa care pune capăt conflictului pentru că membrii grupului ajung la un compromis, selectează ideile valoroase și cad de acord asupra alternativelor.
4. Concluzia – în această etapă se adoptă o soluție, iar membrii grupului își reafirmă sprijinul față de decizia luată.

Teoria lui Fisher cuprinde și ea tot patru stadii și pare a fi o variație a celei deja enunțate:

1. Orientarea – membrii grupului se cunosc între ei și experimentează tensiunea primară, de dinainte de a-și stabili regulile de comunicare și de a ști care sunt expectațiile celor din jur în ceea ce-i privește. Grupul are nevoie de un timp pentru a comunica confortabil și a învăța fiecare despre fiecare.
2. Conflictul este stadiul în care apare tensiunea secundară, cea legată de sarcină. Membrii grupului vor fi în dezacord unii cu alții și vor dezbate idei. Conflictul este constructiv pentru că ajută grupul să progreseze.
3. Apar rezultatele legate de sarcina pe care grupul o are de îndeplinit și se evidențiază structura socială: lideri, oameni de echipă etc.
4. Întărirea – în această fază membrii grupului își susțin deciziile, folosind ca sprijin atât codul verbal, cât și cel neverbal al comunicării.

Cea mai des citată teorie despre evoluția grupurilor este cea a lui Tuckman. Inițial (1965) și această teorie cuprindea tot patru stadii, dar, în 1977, Tuckman revine și mai adaugă unul. Pe scurt aceste etape sunt:

1. Formarea – o perioadă de confuzie și nesiguranță în care fiecare învață despre fiecare și despre sarcina pe care o au de îndeplinit. Situația este adeseori ambiguă și membrii devin conștienți de dependența unora față de alții.
2. Izbucnirea (storming) sau conflictul – o perioadă de conflicte privind sarcinile ce trebuie rezolvate și competiția dintre membrii grupului pentru obținerea unui statut în interiorul lui. Confruntarea și critica apar adeseori în acest stadiu. Organizarea pe bază de roluri și responsabilități este una din problemele acestui moment.
3. Normarea – se stabilesc reguli implicite sau explicite care ajută la creșterea coeziunii grupului și a consensului în legătură cu sarcina. Compromisul este adeseori necesar. Se recunoaște interdependența, iar informațiile și opiniile circulă liber între membrii grupului.
4. Funcționarea – având o structură socială definitivată, grupul își canalizează energia îndeplinirii sarcinii. Împlinirea, creativitatea și asistența mutuală sunt temele importante în acest stadiu.
5. Destrămarea – o echipă de tenis sau o grupă de studenți are o existență finită în timp și se destramă după ce scopul pentru care a fost creată este atins. În această fază sunt obișnuite ritualurile care afirmă succesele anterioare ale grupului, cum sunt ceremoniile de premiere sau petrecerile de absolvire.

Grupa și echipa – ca forme de organizarea în procesul didactic

Spre deosebire de echipa sportivă, o grupă de studenți are o anumită dinamică. Chiar și atunci când conducerea acesteia este organizată după reguli precise, cum e și cazul învățământului, membrii ei rivalizează pentru ocuparea unor poziții înalte. Când aceste poziții s-au ocupat, grupul începe să capete stabilitate. Până la atingerea acestui stadiu, ceea ce deosebește grupul de echipă este tocmai această dinamică.

Într-o echipă pozițiile sunt deja ocupate, fiecare coechipier are sarcini bine definite. Într-o echipă de volei, de exemplu, liberoul face preluarea, ridicătorul ridică mingea la fileu pentru un al treilea jucător care trimite mingea în terenul advers. Toți conlucrează și se completează reciproc pentru a obține puncte în favoarea echipei. După încheierea jocului, echipa se poate transforma în grupă, în interiorul căreia poate exista sau nu concurență pentru ocuparea unor poziții.

O grupă de studenți are, în general, în jur de 24 de membri, o clasă obișnuită chiar și mai mulți elevi, pe când o echipă poate fi alcătuită din cel puțin două persoane. Există părerea că un grup, ca să poată fi considerat ca atare, trebuie să cuprindă cel puțin trei persoane. Cea de-a treia persoană, abia, poate declanșa

procesele dinamice din cadrul grupului. Un alt argument ar fi acela că într-un grup atât de restrâns nu se pot forma subgrupuri.

Deosebirile dintre grupă și echipă sunt prezentate în tabelul următor, adaptat după Horst Ruckle (2000):

GRUPA	ECHIPA
Minimum trei persoane	Minimum două persoane
Dinamism, creativitate	Ordine
Ierarhie	Lipsa ierarhiei
Conducător	Căpitan de echipă
Supra- și subordonare	Egalitate în drepturi
Receptiv la schimbări	Reguli prestabilite
Sentimentul de apartenență la grup	Primează sarcinile pentru care există echipa
Conferă siguranță	Utilizează calități și priceperi
Relațiile rămân și după destrămarea grupei	Odată cu destrămarea echipei dispar și relațiile

Munca în echipă dă rezultate pozitive acolo unde calitățile și cunoștințele se completează reciproc.

Grupele de studenți din anul întâi, cu care lucrăm la disciplina educație fizică, sunt alcătuite din tineri, în marea lor majoritate, de aceeași vârstă și, în unele cazuri, de același sex, dar care nu se cunosc dinainte. Ei sunt în fazele incipiente de formare și dezvoltare a relațiilor dintre ei și a grupului în sine, atunci când vin la primele lecții. Studenții care participă la jocurile sportive se vor structura și vor acționa concomitent ca o echipă. Din observațiile mele, această suprapunere duce la o mai ușoară cunoaștere și relaționare între componenții grupelor.

Condițiile de risc, pe care uneori sportul le implică, duc la coeziune în interiorul echipei sau al grupului. Atunci când victoria și uneori integritatea fizică depinde de coechipieri, se dezvoltă spiritul de solidaritate între membrii grupului. Chiar și în marile echipe, care de multe ori sunt niște grupuri multietnice, importanța obiectivelor, motivația optimă și efortul comun în condiții speciale induce toleranță și unitate, ușurând comunicarea.

Imaginile pe care le avem despre ceilalți sunt condiționate de propria cultură, dar cultura fizică dispune de o formă de comunicare specială, care face posibilă conlucrarea.

Comunicarea în activitățile motrice

În activitatea de educație fizică și sport principalul mijloc de atingere a obiectivelor este exercițiul fizic. Actele și acțiunile motrice pe care studenții trebuie să le însușească se exersează pe baza unor reprezentări. În funcție de gradul de instruire, studenții au aceste reprezentări sau trebuie să și le formeze plecând de la o demonstrație practică. În domeniul nostru nicio exprimare, oricât de sugestivă sau elevată ar fi, nu are valoarea demonstrației actului motric. De aceea, este

important ca informațiile transmise astfel să fie cât mai corecte din punct de vedere tehnic. Această demonstrație va fi urmată de execuțiile studenților, care se vor constitui astfel în principala sursă de informații nonverbale din lecțiile de educație fizică. Profesorul va corecta și va îndruma mișcările neconforme modelului. Aceste corectări se fac, atunci când este posibil, și prin atingerea subiectului. Contactul nemijlocit va folosi canalul tactil pentru a aduce un plus de informație și a înlesni învățarea. Acest mod de interacțiune este specific educației fizice și este acceptabil în contextul dat. Într-o altă situație, această atingere ar reprezenta o violare a spațiului intim sau o atingere a statutului persoanei.

Predominanța verbală sau nonverbală a comunicării dintre profesor, pe de o parte, și studenți, pe de alta parte, este dependentă și de gradul de instruire al celor din urmă. În lecțiile de învățare sau cu grupele de începători, predominantă este comunicarea nonverbală, atenția studenților fiind focalizată pe demonstrația actului motric ce urmează a fi învățat. Prin demonstrarea actelor și acțiunilor motrice se va urmări transmiterea de informații corecte despre acuratețea, coordonarea, viteza, tempoul și fluența mișcării. O demonstrație corectă creează premisele formării unei reprezentări corecte și ale unei învățări eficiente. În acest stadiu al învățării o imagine corectă valorează cât o mie de cuvinte.

În stadiul consolidării deprinderilor motrice, predominantă devine comunicarea verbală. Profesorul oferă explicații și face corectări pornind de la informațiile oferite de execuțiile studenților. Cu cât crește nivelul de instruire, cantitatea de informații provenită de la profesor scade, iar sursa devine studentul și execuțiile sale. Aceste informații vor fi cu atât mai relevante cu cât subiectul are deprinderea de a-și verbaliza senzațiile și trăirile din timpul efortului, pentru ca apoi să le poată interpreta și aprecia împreună cu profesorul.

În momentele de joc din lecțiile de educație fizică și în competițiile sportive oficiale, limbajul specific este un cod de gesturi și semnale vizuale și auditive, marcaje și culori cu rol de comunicare, reglare și sincronizare a acțiunilor motrice. În aceste situații, comunicarea nonverbală există ca formă de comunicare de sine stătătoare la fel ca în cazul pantomimei sau limbajului surdomușilor. Acest cod de comunicare are avantajul că, odată cunoscut, poate fi transmis la distanță mai mare și în timp mai scurt decât vorbirea; el poate fi înțeles indiferent de limba pe care o vorbesc competitorii, arbitrii sau spectatorii într-un timp de patru ori și jumătate mai mic decât echivalentul în cuvinte al regulilor aplicate. Se asigură, astfel, fluența competiției sau a jocului, întreruperile determinate de încălcarea regulamentului fiind reduse la minim.

Stilul de comunicare ales de profesor va determina climatul de desfășurare al lecțiilor. Un climat de lucru deschis inspiră încredere, plăcerea de a exersa și îi încurajează pe studenți să contribuie la menținerea lui. Un comportament inflexibil, permanent autoritar sau o atitudine suspicioasă și critică va determina un climat sumbru și o atitudine defensivă din partea studenților. Specialiștii afirmă că într-o situație afectivă pozitivă, informațiile sunt mai ușor reținute, pe când în condiții de stres, frică, efort excesiv, neplăcere, este facilitată inhibiția și uitarea. Studenții, la

rândul lor, prin atitudinea lor pozitivă, neutră sau negativă, favorizează sau frânează comunicarea, sporesc sau anulează efectele demersului didactic.

Prin observarea acțiunilor studenților și a studenților în acțiune, completată printr-o comunicare efectivă, putem decela motivele care le determină comportamentul, ce anume valorizează și ce le oferă satisfacție. Aceste informații pot ajuta la construirea unui feedback adecvat fiecărei situații și orientat spre atingerea, de o manieră eficientă, a obiectivelor instructiv-educative.

BIBLIOGRAFIE

1. Hartley, Peter, *Group communication*, Editura Routledge, London, 1997
2. Johns, Gary, *Comportamentul organizațional*, Editura Economică, București, 1998
3. Pop, Cristiana, *Elemente de comunicare în educație fizică și sport*, Editura Oscar Print, București, 2008
4. Ruckle, Horst, *Limbajul corpului pentru manageri*, Editura Tehnică, București, 2000
5. Brown, Rupert, *Group processes: Dynamics within and between groups*, Blackwell Publishing, 1998